

T. C
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SAHNE SANATLARI ANASANAT DALI
MODERN DANS PROGRAMI

**STAND-UP PERFORM DANS YÖNTEMİYLE KAMUSAL ALANDA
BİR PERFORMANS UYGULAMASI : TÜRKİYE’DE ÇAĞDAŞ DANSIN
POLİTİKLEŞME SÜRECİNE BİR ÖRNEK:
“LİKİT POLİTİKA”**

(Yüksek Lisans Eser Metni)

Hazırlayan:
20106006 HURİ GONCA GÜMÜŞAYAK

Danışman:
PROF. ŞEBNEM SELİŞİK AKSAN

İSTANBUL 2016

Huri Gonca GÜMÜŞAYAK tarafından hazırlanan **Stand-up Perform Dans Yöntemiyle Kamusal Alanda Bir Performans Uygulaması : Türkiye’de Çağdaş Dansın Politikleşme Sürecine Bir Örnek : “Likit Politika”** adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle / ~~Oyçokluğuyla~~ Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 22 / 02 / 2016

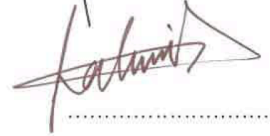
(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

Jüri Üyesi : Prof. Şebnem SELİŞİK AKSAN (Danışman)

Jüri Üyesi : Prof.Dr. Aysin CANDAN (Haliç Üniv.Öğr.Üy.)

Jüri Üyesi : Yrd.Doç. Bedirhan DEHMEN

İmzası:

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ	III
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR	VII
RESİMLER LİSTESİ.....	VIII
İTHAF	X
1. GİRİŞ.....	1
2. AKIŞKANLIK BAĞLAMINDA PERFORMANS VE PROTESTO.....	4
2.1. Akışkanlık/Likidite	4
2.1.1. “Akışkan Modernlik” Zygmunt Bauman	5
2.2. Performansta Akışkanlık	9
2.2.1. Performansta Politik Olana Doğru	14
2.3. Protestoda Akışkanlık	21
2.3.1. “Gösteri Toplumu” Guy Debord	26
2.3.2. Protestoda Performatif Olana Doğru	28
2.4. Performans, Beden ve Protestoya İlişkin Örnekler	29
2.4.1. Dünya’dan Örnekler	30
2.4.2. Türkiye’den Örnekler	34
2.4.2.1. Gezi Parkı Toplumsal Hareketinin Toplumsal Hafıza İmgeleri	41
3. ESER YARATIM SÜRECİ VE YÖNTEMİ.....	52
3.1. Eserin Ortaya Çıkmasını Hazırlayan Süreç ve Yöntemler.....	52
3.1.1. Gösteri Toplumu’nun Bedenimdeki Diktatörlüğü	53
3.1.2. “Stand-up Performdans” Yöntemi ve “Deli Kadın Hikayeleri”	56
3.1.3. Bir Kırılma Noktası: “Gezi Direnişi”	60
3.1.4. “Her Güne Bir Dans Egzersizi” ve “Gezici Performansçı”	62
3.1.5. “İmgelerin Koreografisi” Yöntemi ve Örnek Çalışmalar.....	66
3.2. “Likit Politika” Eseri Yaratım Süreci	71
3.2.1. Malzemeler	71
3.2.1.1. Ters-yüz Adam	72
3.2.1.2. Kırmızılı Kadın, Direnişin Kahramanları	74
3.2.1.3. “İzinsiz Gösteri”	75
3.2.2. “Likit Politika” Eserinin Viyana’da Üretimi	77
3.2.3. Sergilenme Süreci.....	81
4. “LİKİT POLİTİKA” ESER ANALİZİ.....	83

4.1. Stand-up Performdans Yöntemine Göre Yapısal Analiz	83
4.1.1. Performans.....	83
4.1.2. Performansçı.....	83
4.1.3. Yapı	84
4.1.4. Mekân Kullanımı.....	85
4.1.5. Malzemeler	87
4.1.6. Araçlar	87
4.1.7. İletişim.....	88
4.1.8. Etki Olarak Tepki	89
4.1.9. Bilinmeyen Eleman	89
4.1.10. Stand-up Performdans	90
4.2. Tasarım Katmanlarına Göre Analiz	90
4.2.1. Beden & Hareket Kullanımı.....	90
4.2.2. Müzik & Ses Kullanımı.....	94
4.2.3. Maske & Kostüm, Aksesuar Kullanımı	95
4.2.4. Seyirci Etkileşimi	97
4.2.5. Sahneleme Biçimleri	100
4.2.5.1. “İzinsiz Gösteri”	100
4.2.5.2. Forum/ Sahne Daveti	108
4.2.5.2.1. Bir Sahne Analizi: Moda Sahnesi.....	109
4.2.5.3. Protesto-Performans	112
4.2.5.3.1. Bir Protesto-Performans Analizi: Caferağa Mahalle Evi	115
5. SONUÇ	118
6. EKLER	122
EK 1. Likit Politika Eserinin Sahnelendiği Yerlerin Listesi	122
EK 2. Afiş Tasarımı, Eser Künyesi.....	124
EK 3. Broşür Tasarımı, Tanıtım Metni	125
EK 4. Röportajlar	126
EK 5. Eleştiriler.....	135
EK 6. Basın Arşivi	136
EK 7. Program ve Broşürler.....	146
EK 8. Deli Kadın Hikayeleri Afişi.....	150
EK 9. Yeni Dönem Kamusal Alanda Etkinlikler Listesi	151
EK 10. Yeni Dönem Kamusal Alanda Etkinlik Fotoğrafları	152
7. KAYNAKLAR.....	160
8. ÖZGEÇMİŞ.....	165

ÖNSÖZ

Bu tezi yazarken enerjimi kaybettiğim anlar oldu. Gezi Direnişi'ni tekrar tekrar kendime hatırlatarak Gezi'de tanık olduğum dayanışma kültürünün varlığına, barış, eşitlik, adalet duygularıyla özgür bir dünya oluşturulabileceğine ve bu tezin bir gün biteceğine olan inancım hiç tükenmedi. Çünkü bu uzun bir yolculuktan ve inişleri çıkışları, dibe vuruşları vardı, adım adım öğreniliyordu bu yolda.

Tez sürecimde bana yeniden inanç ve kuvvet kazandıran, dönüşüm süreçlerimi gözlemlememi sağlayan tez danışmanım Prof. Şebnem Selışık Aksan'a, Tez jürim Prof. Ayşin Candan, Yard. Doç. Bedirhan Dehmen'e, manevi rehberim Şirin Duruk'a, bu fırtınalı günlerde içimdeki fırtınalara fırtınalar katan dostlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışma bir özgürlük yolculuğunda sistemler ile mücadele etmenin çabasıdır. Sistem içinden kaçmaya çalışırken kendi sistemini doğaçlama olarak üretmeye yönelik bir araştırmadır. Çantasını sırtına alır, bir gezgin olarak gördüklerini hafızaya kaydeder, etkilenimlerini, deneyimlediklerini biriktirir. "Stand-up performdans'ın yöntemlerini kullanır, yollarda yaratılır ve sunulur. Yolda var olur. Sözün bittiği yerde, dans başlar. Dans edebileceği devrimler hayal eder ve 'ayağa kalkar, dans eder'.

Özgürlüğün Gezi Parkı'nda, performansçı-izleyici ayrımının kalmadığı hemzemin bir paylaşım ortamında gerçekleşebildiği görülür. Tüm farklılıkları ile insanlar ayağa kalkıp eyle-dikçe, dans ettikçe "bir" oldukları bir öze ulaşırlar. Bu bir ritüeldir. Bu bir toplumsal ütopya özlemidir. Ve gerçekleşebildiği anlar yakalanmıştır. Bu tarihe tanık olduğum için minnettarım. "Likit Politika" eseri, böyle bir ütopya özlemiyle dans edilir, her gösteride bu ütopyayı bedenen yeniden gerçekleştirmeyi amaçlar.

"Likit Politika" eseri, Gezi Direnişi'nin kamusal alan ortak hafıza imgelerinden yola çıkarak bir hareket kurgusu meydana getirmiştir. Her seferinde ilhamını aldığı kaynağa geri döndürmek üzere farklı kamusal alanlarda sergilenmiş, her gün akışkan bir şekilde dönüşen bir eser olmaya devam etmiştir.

Bu tezde yakın tarihimizden kısa ögelere, performans ve protesto ile ilgili tarihsel kaynak araştırmasına ve "Likit Politika" eserinin sergilendiği anlardan belgelere ulaşacağız.

Teşekkürler; çello ile ilk provalarımız için Jülide Canca Eke'ye, *Likit Politika* isim babalığı ve broşür tasarımı için Onur Serdar'a, afiş tasarımı için Özgür Sevinç'e, müzik kompozisyonu için Öncel Seçkin'e, kostüm ve maske tasarımı için Ece Anisoğlu'na, Soma Anması fotoğraf çekimi ve Mimesis kaynak temini için Nur Çehre Elver'e, kamusal alanlarda fotoğraf çekimleri için Matthias Stumpf, Sultan Güner, Necati Murat Bilgili, Burak Yücel'e, video montajı için Mustafa İdacı, Mustafa Serbes, Mehmet Bilgili'ye, dayanışma destekleri için Caferağa Mahalle Evi, Kocamusatafapaşa Forumu, Adalılar Kültür Merkezi, Gezi Sanatı, Gezi Parkı Sanat Kolektifine, gösterilerin Yunanistan ayağı için Alexandra Pavlidou, Davydd Cook ve Catherina Sravrou'ya, kaynak sağladıkları için Doç. Tuğçe Tuna, Defne Erdur, Mihran Tomasyan'a, gösterim sergileme sürecinde destekleri için Şerife Bulun, Utku Deniz, Erdem Gündüz, Tuba Önal, Ece Yörük, Ece Ateş, Ece Korucuoğlu, Deniz Ertaş, Deniz Yıldırım, Gasia Papazyan, Öykü Oral'a, tez yazımı ve kontrolü sırasındaki destekleri için Evren Erbatur, Laçın Tutalar, Sinem Atakul, Seçil Aracı, Canan Yücel Pekiçten, Poyraz Gözde Gümüşayak, Burcu Başaran, Yüksel Başaran ve tez danışmanım Prof. Şebnem Selşik Aksan'a çok teşekkür ederim.

Ocak 2016

Huri Gonca Gümüşayak

ÖZET

Bu yüksek lisans eser metni, “Likit Politika” dans performansının kavramsal alt yapısı, yöntemi ve üretim sürecini belgeleriyle sunmak için yazılmıştır. Eser metninin konusu; ‘likidite/ akışkanlık’ bağlamında performans ve protestonun birbirine yaklaşmasıdır. İçinde bulunduğumuz ‘akışkan modern’ dönemde çağdaş dans/ performansın politik olana doğru yaklaşması ile protestoların performatifleşmeye doğru yaklaşmasının izlerini bulmak için kaynak araştırması yapılmıştır. “Likitite” kavramı, Zygmunt Bauman’ın yaygınlaştırdığı “akışkan modernite” kavramıyla açıklanmıştır. Bauman, bu kavramı geçmişin sabitlerinden farklı bir akışkanlığı, hızı ve dönüşümü anlatmak” için kullanmıştır.

Eser yaratım sürecinde, “stand-up performdans yöntemi kullanılarak güncel olaylarla uyumlu bir dans eseri üretmek mümkün müdür?” sorusu araştırılmıştır. “Likit Politika” eseri, 2013 Haziran Gezi Parkı toplumsal hareketinden etkilenilerek üretilmiştir. Stand-up performdans yöntemiyle kamusal alanda bir performans uygulaması olarak gerçekleştirmeyi amaçlayan “Likit Politika” eseri, Türkiye’de politik bir çağdaş dans/performansı örneği olarak sunulmuştur. Çalışmanın yöntemleri arasında; katılımcı gözlem, performans üretim çalışmaları ve sergileme sürecinin belgelenmesi yer almaktadır.

ANAHTAR KAVRAMLAR: Akışkanlık, Akışkan Modernlik, Zygmunt Bauman, Performans, Stand-up Performdans, Beden ve Protesto, “Gezi Parkı Direnişi”, “Kırmızılı Kadın’ın Dansı”.

ABSTRACT

This performing arts master thesis is written for documenting the conceptual background, methodology and production process of the dance performance titled: “Liquid Politics”. The subject of this thesis is “approximation of performance and protest in context of liquidity”. The literature review has been carried out in order to find out clues of contemporary dance/performance that approach what is political, and also protests that approach performativity in ‘liquid modern times’. In this thesis, the concept of “liquidity”, defined by Zygmunt Bauman’s “liquid modernity” conceptualization, suggests a different viscosity, speed and transformation than the constant fixed background of the past.

In the creative process, the research question was: “is it possible to create a dance performance, in accordance with current changes of the political agenda with the use of stand-up performance method?” “Liquid Politics” was inspired by June 2013’s ‘Gezi Park Social Movement’. “Liquid Politics” has been realized as a public space performance using the method of ‘stand-up performance’, which is considered to be an example of political contemporary dance performance in Turkey. The methodology followed for this thesis includes participatory observation, performance creation studies and documentation of the performing process.

KEYWORDS: Liquidity, Liquid Modernity, Zygmunt Bauman, Performance, Stand-up Performance, Body and Protest, “Gezi Park Resistance”, “Dance of Lady in Red”.

KISALTMALAR

A.g.k. :	Adı geçen kitap/ kaynak
A.g.m. :	Adı geçen makale
AKM :	Atatürk Kültür Merkezi
Bkz :	Bakınız
Çev. :	Çeviren
Der.:	Derleyen
Ed.:	Editör
FKM :	Fransız Kültür Merkezi
KfW :	Kunst für Widerstand (Direniş için Sanat)
Örn:	Örneğın
sy. :	Sayfa
S. :	Sayı
TOMA:	Toplumsal Olaylara Müdahale Aracı
POMA:	Polis Olaylarına Müdahale Aracı
vb. :	ve benzeri
vd. :	ve devamı

RESİM LİSTESİ

Sayfa No

Resim: 2.2.1 Richard Schechner'in "sosyal drama" ile "estetik dram arasındaki akışı gösteren diyagramı	12
Resim: 2.2.2.1 Kurt Jooss, "Yeşil Masa" eseri [Fotoğraf: İnternet Arşivi]	16
Resim: 2.4.1.1 Tiananmen Meydanı, 5 Haziran 1989, [Fotoğraf: Jeff Widerner].....	31
Resim: 2.4.1.2 Occupy Wallstreet Eylemleri Çağrı Afişi, <i>Adbuster</i>	32
Resim: 2.4.2.1 Hrant Dink Suikastı, 21 Ocak 2007, [Fotoğraf: Basın arşivi]	35
Resim: 2.4.2.2 Hrant Dink Cenazesi, Radikal Gazetesi, 28 Ocak 2017	36
Resim: 2.4.2.3 "İnsanlık Anıtı", Mehmet Aksoy eseri, [Fotoğraf: İnternet Arşivi]	37
Resim: 2.4.2.4 "ANIT" (2011), [Fotoğraf: Tuğçe Tuna Arşivi].....	37
Resim: 2.4.2.5 Radikal Gazetesi, "Martılar" performansı	38
Resim: 2.4.2.6 Roboski Katliamı protestosu 12 Ocak 2012 [Basın Arşivi]	38
Resim: 2.4.2.7 "Yürüyen Ağaçlar" Fotoğraf: Kuzey Ormanları Savunması].....	39
Resim: 2.4.2.1.1 Boğaz Köprüsünü Gezi Parkı eylemcileri, 31 Mayıs 2013	41
Resim: 2.4.2.1.2 "Kırmızılı Kadın", Fotoğraf: Osman Örsal, 28 Mayıs 2013.....	45
Resim: 2.4.2.1.3 "Siyahlı Kadın", Sıraselviler, 1 Haziran 2013	46
Resim: 2.4.2.1.4 F. V. E. Delacroix (1830) "Halka Yol Gösteren Özgürlük".....	47
Resim: 2.4.2.1.5 Gezi Direnişinde Mizah Unsuru, 5 Haziran 2013.....	48
Resim: 2.4.2.1.6 Ziya Azazi, "Ne olursan ol gel!" Gezi Parkı, 6 Haziran 2013.....	48
Resim: 2.4.2.1.7 THY Çalışanları Grevi Gezi Flash Mob Eylemi, 7 Haziran 2013.....	49
Resim: 2.4.2.1.8 Mihran Tomasyan "Sen Balık değilsin ki" Gezi Parkı, 7 Haziran	50
Resim: 2.4.2.1.9 'duranadam', Erdem Gündüz, Taksim Meydanı, 17 Haziran.....	51
Resim: 3.1.2.1 İlk 'stand-up performdans' denemesi, Crazy Gonchitta.....	57
Resim: 3.1.1.2 Kaz Dağları, [Fotoğraf: Kişisel Arşiv],1 Haziran 2013.....	61
Resim: 3.1.4.1 "duran insan", 18 Haziran 2013, [Fotoğraf: Sözcü Gazetesi].....	64
Resim: 3.2.1.2 "diren palyaço", 24 Haziran 2013, İstiklal Caddesi.....	65
Resim: 3.2.1.3 "tango meydan'da", Kaynak: dpa-PA, 24 Haziran 2013.....	66
Resim: 3.1.5.1 "İmgelerin Koreografisi" çalışması [Fotoğraf: Inga Ryazanoff].....	67
Resim: 3.1.5.2 Rebirth off the Tree, Temmuz 2013Avusturya.....	70
Resim: 3.1.5.3 The Tree Project, Temmuz 2013, Avusturya.....	70
Resim: 3.2.1.1 Tersten V for Vendeta maskeli çocuk, 4 Haziran 2013	72
Resim: 3.2.1.2 Gezi Parkı ilk Prova, 5 Haziran 2014	73
Resim: 3.2.1.2.1 Gezi Direnişi Kahramanları [İnternet Arşivi]	74
Resim: 3.2.1.3 Anayasa Haklarımız Afişi, Gezi Parkı, 4 Haziran 2013	75
Resim: 3.2.2.1 "Likit Politika" Premier, [Fotoğraf: Barış Işık].....	80
Resim: 4.1.4.1 Galatasaray Meydanı, 27 Mart 2014 TOMA Önünde Siyahlı Kadın	85

Resim: 4.1.4.2	Gezi Parkı Havuzu, 31 Mayıs 2014	86
Resim: 4.1.7.1	Seyirci İletişimi, Galatasaray Meydanı, 7 Haziran 2014	88
Resim: 4.2.1.1	Ters-yüz adam, Viyana [Fotoğraf: Özgür Sevinç].....	92
Resim: 4.2.1.2	“Kırmızılı Kadın” Viyana [Fotoğraf: Özgür Sevinç].....	92
Resim: 4.2.1.3	“dolardan gömlek”, [Fotoğraf: Matthias Stumpf].....	93
Resim: 4.2.1.6	“dönüşüm anı”, [Fotoğraf: Matthias Stumpf]	93
Resim: 4.2.3.1	“Grotesk Maske” tasarımı: Ece Anisoğlu, Fotoğraf: Özgür Sevinç	96
Resim: 4.2.4.1	Suriyeli çocuklar ile birlikte [Fotoğraf: Nur Çehre Elver]	98
Resim: 4.2.4.2	Dünya Kadınlar günü 8 Mart 2013 [Fotoğraf: Serkan Kırmızı]	99
Resim: 4.2.4.3	Seyirci reaksiyonları, [Fotoğraf: Matthias Stumpf].....	99
Resim: 4.2.5.1.1	Galatasaray Meydanı İstiklal Caddesine doğru	102
Resim: 4.2.5.1.2	Fuaye işgali, Şebnem Selışık Aksan Sahnesi, enstalasyon.....	103
Resim: 4.2.7.2.3	Taksim Meydan’ında, 1 Mayıs 2014 [Fotoğraf: Pari Dukoviç] ¹	105
Resim: 4.2.5.1.3	OPEC binası önünde protesto yerleştirmesi	106
Resim: 4.2.5.1.4	Avrupa Birliği Evi Önü [Fotoğraf: Özgür Sevinç]	107
Resim: 4.2.5.1.5	Viyana Hükümet Binası Önü [Fotoğraf: Özgür Sevinç]	107
Resim: 4.2.6.1.6	Adalet Sarayı önü, [Fotoğraf: Utku Deniz]	107
Resim: 4.2.5.3.1	Validebağ Korusu Savunması, Cumhuriyet Gazetesi.....	112
Resim: 4.2.5.3.2	Soma 301 Madenci Anması, 10 Mayıs 2015 [Fotoğraf: A Asular]..	113
Resim: 4.2.5.3.3	Syntagma Meydanı, Atina [Fotoğraf: Dayvvd Cook]	114
Resim: 4.2.5.3.1.1	Caferağa Mahalle evi, gündüz [Fotoğraf: Ozan Köse, AFP].....	115
Resim: 4.2.5.3.1.2	Caferağa Mahalle evi Savunması, gece “Kırmızılı Kadın Dansı” ..	116

¹ <http://www.newyorker.com/project/portfolio/ghosts-gezi>

İTHAF

Bir ağaç ile başlayan uzun yolculuğumuza,

Gezi, Suruç ve Ankara'da kaybettiğimiz yol arkadaşlarımıza,

tüm dayanışmalara

adanmıştır.